

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVI Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL. PETEK. 17. NOVEMBRA (NOV. 17). 1944 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 226 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Šest zavezniških armad v ofenzivi na 400 milj dolgi zapadni fronti!

Zavezniške armade v ofenzivi proti nemškim silam na 400 milj dolgi fronti od Holandije do švicarske meje. Jeklen obroč okrog Metza, nemške vojaške trdnjave v Franciji, se zožil.—Rusi okupirali čez 50 ogrskih naselbin, med temi Jaszbereny, železniški center. Priprave za naskoke na Budimpešto.—Ameriške čete in pomorščaki invadirali otoke v bližini Nove Gvineje

LONDON, 16. nov.—Danes zjutraj je šest zavezniških armad stopilo v ofenzivo na zapadni fronti proti nemški sili na 400 milj dolgi bojni črti. V akciji so štiri ameriške armade, ena britska in ena francoska.

Ameriške sile, ki so zavojevane v novi ofenzivi, vključujejo prvo, tretjo, sedmo in deveto armado. Ameriške sile so začele ofenzivo severovzhodno in južnovzhodno od zaveznega nemškega mesta Aachema in prodirajo v Porenje.

Vojaški izvedenci so mnenja, da je general Eisenhower končno vrgel svojo zavezniško silo proti nemški oborožitvi ali hkrati in da se je s tem začela napovedana rimska ofenziva.

Pariz, 16. nov.—Zavezniška ofenziva proti nemški sili je zavzela velik obseg na 400 milj dolgi fronti od Holandije na severu do švicarske meje na jugu. Prva francoska in sedma ameriška armada sta šli v akcijo na južnovzhodnem koncu fronte pri Belfortu, kjer se odpirajo poti v Wurttemberg in Bavarsko.

Poveljnik francoske armade je general De Tassigny. Poročilo pravi, da čete te armade prodirajo naprej na obeh straneh reke Doubs in da so zasedle več naselbin, med temi Arcy, enajst milj južnovzhodno od Belforta.

Druga britska armada drobi odpor nemške sile v vzhodni Holandiji. Prvi oddelki te armade so prodrli do točke, ki je oddaljena samo 37 milj od Duisburga, nemškega industrijskega mesta.

Tretja ameriška armada pod poveljstvom generala Pattona je zozila jeklen obroč okrog Metza, nemške vojaške trdnjave v Franciji. Okupirala je utrdbne in trdnjavske črte in hribe nad mestom. Nepotrjena vest pravi, da so ameriške čete že udrle v Saar-sko kotlino.

Ameriške pehotne in oklopne kolone so zasedle Somcourt, Feves in Quarailles, mesteca Metza in zozile koridor na vzhodni strani na pet milj. Trdnjava St. Germain, ki leži štiri milje zapadno od Metza, je padla. Znamenaja kažejo, da se bo nemška sila skušala umakniti v smeri reke Rene.

Trdnjavi Illange in Thionville so ameriške čete zavzele z naskokom. Več sto nemških vojakov je bilo ubitih in ujetih v bitki. Nemci so bili pognani iz Peltreja in Pouillyja v bližini meje Saar-ske kotline.

Operacije ameriške sile na kopnem podpirajo bojna letala z bombardiranjem nemških pozicij.

Novi bombni napadi so bili izvršeni na Dortmund v Porurju in Berlin. Ameriški in britski letalci so vrgli čez 500 ton razstreliv in zažigalnih bomb v napadu. Ameriške letalske trdnjave so bombardirale Lind in Inomst v Avstriji.

Rim, 16. nov.—Čete osme britske armade so ustanovile mostišča na reki Montrone v bližini Forlaja in prodrlje štiri milje daleč poročila zavezniško poveljstvo.

Druge enote te armade so okupirale hribe ob cesti, ki vodi iz Forlaja v Bologno, industrijsko in komunikacijsko središče v severni Italiji. Na fronti, kjer je koncentrirana peta ameriška armada, se položaj ni izpremenil.

Himmler prevzel oblast v Nemčiji?

Konfliktna poročila o Hitlerju

LONDON, 16. nov.—Dekret, da se morajo vsi nemški vojniki utrditi v nacističnih doktrinah, je sprožil govorice, da je Heinrich Himmler, načelnik Gestapa, tajne policije, in poveljnik nemških notranjih sil, prevzel oblast in kontrolo v rajhu. Dekret potrjuje domnevo, da je Hitler bolan ali mrtev.

Iz krajev ob švicarsko-nemški meji prihajajo poročila o nemirih in nepokoju v nemških industrijskih središčih. Omenjena sta distrikt Halle, 115 milj južno-zapadno od Berlina, in Kolin ob reki Reni. Kolinski distrikt ograža prva ameriška armada. Železniški promet v obeh distriktih, kjer se nahaja več sto tisoč tujih delavcev, je v zastoju.

Poročila trdijo, da so nemir nastali zaradi eksekucij upornikov. Samo v Kolinu je bilo 21 upornikov obešenih v enem dnevu.

Vesti o stanju Hitlerja so konfliktna. Ena trdi, da je blazen, druga pa, da je histeričen in da se ne more obvladati. Nadaljnja vest pravi, da so Himmler in drugi naciji utihnili diktatorja, da ga drže pod nadzorstvom z namenom, da ugledajo pot umiku Nemčije iz vojne.

Liberaliziranje republikanske stranke

Senator Aiken naglasil potrebo revizije stališča

Washington, D. C., 16. nov.—Senator Aiken, republikanec iz Vermonta, je komentiral izid volitev in naglasil potrebo liberaliziranja svoje stranke, da bo kot taka igrala večjo vlogo v političnem življenju dežele.

Aiken je bil ponovno izvoljen za senatorja s podporo odbora za politično akcijo Kongresa industrijskih organizacij. On je priznal, da je ameriško ljudstvo dalo zaupnico sedanji administraciji s ponovno izvolitvijo Roosevelta za predsednika Združenih držav, zaeno pa je naglasil, da je bil vedno uverjen, da mora republikanska stranka zavzeti bolj liberalno stališče napram svetu na splošno.

Senator Wherry, republikanec iz Nebrasko, je dejal, da se ne strinja z Aikenovo analizo. Ameriško ljudstvo je dalo mandat le Rooseveltu, da zaključijo vojno kakor hitro mogoče in uveljavijo program glede povojne ureditve, ne pa demokratiški stranki.

Kongresnik Allen, republikanec iz Illinois, se je tudi izrekel za liberaliziranje svoje stranke. Dejal je, da bo podpiral vse konstruktivne načrte, katerih cilj je pospešitev zmage, trajni mir in hiter povratek ameriških vojakov, ki se bore proti sovražnikom na zunanjih frontah, domov.

Lutkarska vlada ustanovljena v Pragi

LONDON, 16. nov.—Nemška časniška agencija DNB je naznanila ustanovitev vlade v Pragi za "osvoboditev ruskega ljudstva". Za predsednika je bil imenovan ruski general in renegat Andrej Vlasov, ki je po ustoličenju naznanil, "da se bo odločno boril na strani nemške sile proti ruskim boljševikom."

SPORAZUM MED ČEHI IN SLOVAKI O ENOTNOSTI

Decentralizacija administracijskih oblasti na vidiku

POLJSKI PROBLEM ČAKA REŠITVE

LONDON, 16. nov.—Tukajšnji diplomatični krogi so naznanili doseg popolnega sporazuma med čehoslovaško ubežno vlado in člani slovaškega narodnega sveta o sedanjih in bodočih problemih glede enotnosti in vzajemne kooperacije.

Trdi se, da je jedro sporazuma decentralizacija administracijskih oblasti za Češko, Moravijo, Slovaško in podkarpatsko Ukrajino (Rutenijo) s pridržkom, da je sedež vlade, predsednika in parlamenta v Pragi. Vse tri administracijske pokrajine bodo reprezentirane v vladi in parlamentu, toda provinčni sveti bodo formirani v vsaki pokrajini.

Nova ustava bo sestavljena v parlamentu, ko bo Čehoslovaška osvobodjena. Člani slovaškega narodnega sveta v Londonu so poudarili, da so za ustanovitev skupne vlade in parlamenta. To je v soglasju s programom strank, ki tvorijo narodno gibanje. Dr. Edvard Beneš, predsednik Čehoslovake, je odobril ta program, ki pomeni velik korak naprej.

Izravnavo rusko-poljskega konflikta bo morala najbrže čakati, dokler se ne bodo sestali premier Churchill, maršal Stalin in predsednik Roosevelt. Poljska ubežna vlada v Londonu je namignila, da bo vztrajala pri zahtevi, da morata Velika Britanija in Amerika garantirati meje nove poljske vlade.

Premier Churchill je nedavno v parlamentu izjavil, da je Velika Britanija pripravljena dati garancije Poljakom, zaeno pa je naglasil, da ne more govoriti v imenu Amerike.

Poljski krogi v Londonu upajo, da bo Amerika zdaj, ko je Roosevelt dobil zaupnico pri volitvah, dejansko sodelovala v prizadevanjih za doseg zblizanja med poljsko ubežno vlado in sovjetsko Rusijo.

Politični odbor CIO ne bo razpuščen

Vodil bo borbo proti sovražnikom unij

NEW YORK, 16. nov.—Odbor za politično akcijo Kongresa industrijskih organizacij ne bo razpuščen. Načelnik Sidney Hillman in Philip Murray, predsednik CIO, sta izjavila, da je še vedno potreben za vodstvo borbe proti sovražnikom unij v kongresu in zunaj kongresa.

Glavni cilj odbora, ki je bil ustanovljen pred enim letom, je bil ponovna izvolitev Roosevelta za predsednika Združenih držav. Ta cilj je bil dosežen. Odbor je veliko pripomogel k porazu vodilnih izolacionistov. Med temi so senator Nye in kongresniki Fish, Day, Bushby in več drugih. Kongresnica Clare Boothe Luce je zmagała z neznatno večino glasov.

Hillman je dejal, da je odbor izvršil veliko delo v volilni kampanji in da ga čakajo druge naloge. Vodil bo še nadalje borbo proti protidelavskim grupam.

Unije CIO bodo vodile še nadalje propagando v svojih publikacijah in po radiu. V tednih pred predsedniškimi volitvami so razpečale 83.000.000 tiskovin med volilce.

Konvencija unij CIO, ki se prične prihodnji teden v Chicagu, bo razpravljala o odboru za

Domače vesti

Padel v Nemčiji

Chisholm, Minn. — Družina Frank Kne je bila obveščena od vojnega departmeta, da je bil 20. okt. ubit v Nemčiji njen sin Joseph F. Kne, star 29 let. K vojakom je bil poklican junija 1941. Njegov brat Joseph je padel v vojni lani. Torej je to že drugi slučaj v tej družini. Žalostno. Oba sta bila člana društva 110 SNPJ, čigar predsednik je oče teh fantov. V vojni so še trije drugi sinovi te družine. Da bi se le zdravi vrnili!

Na dopustu

Sheboygan, Wis. — Cpl. Emil H. Chuck, član društva 634, se je po 31 mesecih bojevanja na užnem Pacifiku vrnil zdrav domov na 23-dnevni dopust. Dne 2. dec. se mora javiti v Hot Springsu, Arkansas.

Iz Clevelanda

Cleveland, Dne 13. nov. je v bolnišnici umrl Joseph Turk iz Euclida, star 61 let. Bil je dolgo bolan. Doma je bil iz vasi Kot pri Kočevju, kjer zapuška sestro in več sorodnikov, tukaj pa ženo, tri sinove (eden je pri vojakih že šest let in se nahaja v Belgiji), hčer Mary, ki je pri WACS in že drugo leto v Angliji, ter brata Valentina. Bil je član SDZ.—V nedeljo je umrla v senatoriju v Wickliffu Alice Kumel, rojena Knez iz Euclida in stara 33 let. Rojena je bila v vasi Hecla pri Ljubljani, odkoder je prišla v Ameriko 1911.

Zapuška moža, 11-letno hčerko in mater. Bila je članica društva 110 W. C.—Poročili so se: Frank Turk in Antoinette Kolegar, Ensign Gregorič in Stella Therese Greicius.—Iz bolnišnice se je vrnila Mary Vilar, v bolnišnico Charity pa se je podala miss Rosemary Sever, ki se bo morala podvreči operaciji.—Hrvatska družina Mark Valjato je v tej vojni izgubila že drugega sina, ostali trije sinovi so pa tudi v vojni preko morja.

Dogovor glede kontrole Nemčije

London napovedal podpis pakta

LONDON, 16. nov.—Poučeni krogi trdijo, da bodo Velika Britanija, Amerika in sovjetska Rusija kmalu podpisale pakt glede ustanovitve zavezniške vojaške vlade v Nemčiji. Zavezni sporazum je bil dosežen in pričakuje se, da bo pakt podpisan ta mesec.

Vsebinsko dogovora in pakta so sestavili člani zavezniške posvetovalne komisije za Evropo. Ta ima značilne vojaške in politične klavzule.

Doznava se, da se bo ameriški poslanik John G. Winant, ki je član zavezniške komisije, kmalu vrnil v London iz Washingtona. Fedor Gusijev, ruski poslanik v Londonu in član komisije, in William Strang, reprezentant Velike Britanije, bosta podpisala pakt v imenu svojih vlad.

V London pridejo ta teden člani ruske vojaške misije, da se posvetojujejo z reprezentanti Velike Britanije in Amerike o ustanovitvi zavezniške vojaške vlade v Nemčiji. Jedro te vlade je bilo že formirano. Zdej se ni znano, ali bo Francija reprezentirana v vojaški vladi ali ne.

Katoliška univerza v Lublinu odprta

Moskva, 16. nov.—Časniška agencija Tass poroča, da je katoliška univerza v Lublinu, Poljska, odprla vrata. Ta je bila zaprta pet let.

politično akcijo. Skoro gotovo je, da bo sprejela predlog, naj ta še nadalje vrši svoje funkcije.

Jeklarske kompanije obtožene

Monopolizacija čistega jekla

Washington, D. C., 16. nov.—Justični departmet je naznanil, da je federalna veleporota v Trentonu, N. J., obtožila 18 jeklarskih kompanij zarote z namenom monopolizacije čistega jekla, čigar letna produkcija predstavlja vrednost \$175.000.000. Poleg kompanij je obtoženih šest eksekutivnih uradnikov.

Med obtoženimi kompanijami so Carnegie-Illinois Steel, United States Steel, Allegheny Ludlum Steel, Crucible Steel, Republic Steel in Bethlehem Steel.

Maksimalna kazen za vsakega obtoženca, če bo spoznan za krivega, je globa \$5000 in enoletni zapor za vsak v obtožnici imenovan prestopek. Obtoženi eksekutivni uradniki so Russell M. Allen, Paul J. Voight, J. H. Parker, R. E. Christie, Martin H. Schmid in T. F. McLaughlin.

Gradnja javnih del v Ameriki

Roosevelt predloži program kongresu

Washington, D. C., 16. nov.—Doznava se, da bo predsednik Roosevelt po novem letu predložil kongresu program glede gradnje javnih del, da se uposi več milijonov delavcev. Program določa tudi povečanje ameriške zunanje trgovine v povojni dobi.

Henry Kaiser, ladjegradniški magnat, je včeraj konferiral z Rooseveltom v Beli hiši. Po konferenci se je sestel s časniki, katerim je povedal, da se popolnoma strinja z Rooseveltovim programom. Ta določa med drugim preureditev industrij, ki so zdaj udeležene v produkciji orožja, streliva in drugega vojnega materiala, za produkcijo civilnih potrebščin.

Roosevelt bo priporočil kongresu preklic Johnsonovega zakona, ki prepoveduje kredit državam, ki niso plačale svojih obveznosti na dolgove v Ameriki, narejene po zaključku prve svetovne vojne. Predsednik je že prej naznanil, da bo morala Amerika sodelovati v naporih za ekonomsko rekonstrukcijo evropskih držav.

Doznava se, da Velika Britanija skuša dobiti posojilo v Ameriki v vsoti pet milijard dolarjev. Zadevna pogajanja so se že pričela. Vodi jih posebna britska misija, katere načelnik je John M. Keynes.

Padec upliva progresivcev v Wisconsinu

Madison, Wis., 16. nov.—Demokratska stranka, ki je zmagała le, enkrat v plazu l. 1932, ko je bil Roosevelt prvič izvoljen za predsednika, je nasledila progresivno stranko kot druga politična sila v Wisconsinu. Vodja progresivne stranke je senator La Follette. Republikanska stranka kontrolira vse državne urade, ker je dobila 55 odstotkov pri volitvah oddanih glasov, demokratska pa 40 odstotkov. Progresivna stranka je ostala daleč v ozadju. Pri volitvah je dobila samo pet odstotkov glasov.

Francozi ustrelili nemškega generala

Pariz, 16. nov.—List Libre poroča, da so stražniki francoske notranje sile ustrelili nemškega generala Fritz von Brodowskega, ko je skušal pobegniti iz ujetniškega tabora pri Besanconu. Brodowski je dal požgati francosko vas Oradour-Sur-Glane v pokrajini Limoges in pokladi čez 600 žensk in otrok.

DE GAULLE GOVORI O PREROJENJU FRANCIJE

Mobilizacija vseh sredstev za doseg zmage

REŠEVANJE EKONOMSKIH PROBLEMOM

Pariz, 16. novembra.—General Charles de Gaulle, predsednik začasne francoske vlade, je v svojem govoru pred člani posvetovalne skupščine poudarjal, da mora Francija, če hoče zavzeti svojo prejšnjo pozicijo v svetu, odpraviti notranja trenja in mobilizirati vsa sredstva za doseg zmage. "Naša država mora biti prerojena na bojiščih," je dejal.

De Gaulle je dalje rekel, da je za polom socialnega, političnega in moralnega sistema v Evropi odgovorna Nemčija, ki je skušala podjarmiti ves svet. General je obljubil razpis volitev v bližnji bodočnosti in naglasil, da ustava nove posvetovalne skupščine je prva faza v naporih, katerih cilj je restavriranje demokracije v Franciji. Skupščina bo delovala kot zakonodajna zbornica do razpisa volitev.

Socialistična stranka je sklicala konvencijo v odsotnosti Leona Bluma, svojega voditelja, ki je ujetnik v Nemčiji. Na tej je bil osvojen program in določene smernice.

Daniel Mayer, tajnik stranke, je dejal, "da je potrebna nova organizacija narodov. Ekonomski problemi se morajo relevirati na mednarodni podlagi. Mirovna pogodba mora določati uničenje nacije in junkejev, kemične industrije v Porenju morajo biti podržavljene in Nemci se morajo podvreči prostovoljno ali s silo kontroli."

Mayer je rekel, da socialistična stranka ni odgovorna, ker diskuzije glede združitve s komunisti niso prinesle uspeha. "Komunisti morajo imeti svoje mesto v Franciji," je dejal, "toda tudi socialistična stranka mora pognati iz svojih vrst vse one, ki so simpatizirali ali pa sodelovali s Petainovo vlado."

Velika Britanija ne podpira Habsburžana

LONDON, 16. nov.—Richard Law, podminister za zunanje zadeve, je izjavil v parlamentu, da britska vlada ne podpira Otona Habsburškega, ki bi se rad vrnil na avstrijski prestol. Nadvojvoda Oto je nedavno došel v Lizbono, Portugalska, iz Amerike. On še vedno sanja, da mu bodo zavezniški pomagali na prestolu in podprli njegovo gibanje glede ustanovitve federacije katoliških držav v centralni Evropi.

Stavka v letalskih tovarnah končana

PATerson, N. J., 16. nov.—Stavka delovodij v tovarnah Wright Aeronautical Corp. je bila sinoči končana. V tej je bilo zavezanih 2800 delovodij, toda počivati je moralo čez 32.000 drugih delavcev. Delovodije so šli v stavko za priznanje svoje organizacije. Produkcija motorjev za bombnike tipa B-29 je bila ustavljena. Konflikt med unijo in kompanijo je izravnal vojni delavski odbor.

Formiranje španske vlade v Mehiki

MEXICO CITY, 16. nov.—Člani španske komisije so se izrekli za sklicanje seje, na kateri bodo razpravljali o formiranju španske vlade v Mehiki. Komisijo tvorijo člani bivšega španskega parlamenta. Seja se bo pričela 10. januarja prihodnjega leta.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodnina za Združene države (Izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt let; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosestevstvo \$6.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poslatno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

1944

Datum v oklepaju na primer (November 30, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vilite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Povolilni optimizem

Delavski in liberalni tisk širom dežele je zdaj poln razprav in poročil o zadnjih volitvah. Tudi meščanski dnevni tisk se naširoko bavil z njimi. Z rezultati teh volitev je posebno zadovoljen delavski tisk—unijska glasila—in tudi liberalne revije. Če naj verjame nekaterim teh unijskih listov, so bili izvoljeni v kongres sami "delavski prijatelji"...

Star pregovor pravi, da po velikem veselju rada glava boli. Zdi se nam, da bo po tem nebrzdanim optimizmu, ki zdaj preveja v delavskih krogih, v prihodnjih par letih marsikoga glava bolela. Res so bili tu in tam izvoljeni več ali manj liberalni in delavstvu naklonjeni kandidati, toda ti bodo v obeh zbornicah kongresa v veliki manjšini.

Kljub temu, da izgleda—vsaj navidezno—da je izid zadnjih volitev ustavil reakcionarni val in da se je organizirano delavstvo prvič izkazalo kot učinkovita politična sila, iz Washingtona že prihajajo glasovi o zaskrbljenosti in naprednejših krogih radi kontrole kongresa po reakcionarnih silah.

In zaskrbljenost je predvsem radi tega, ker bo kontrola važnih kongresnih odsekov ostala v rokah konservativcev in burboncev obeh strank. Te odseke so zadnja leta dominirali burbonski demokratje z juga in republikanski toriji. Tudi v novem kongresu ne bo v tem oziru dosti spremembe, kajti po obstoječem pravilniku gredo načelnštva vseh odsekov avtomatično onim senatorjem in kongresnikom večinske stranke, ki služijo najdalj v tej ali oni zbornici. In razen par izjem gredo te "starostne pravice" v promociji južnim demokratom.

Načelnštva vseh kongresnih odsekov so zelo važna, ker imajo prvo besedo njih predsedniki. Če je predsednik tega ali onega odseka nazadnjak, bo navadno tudi odbor nazadnjaški. Odseki pa formulirajo in odločajo o vseh zakonskih osnutkih, v kakšni obliki naj pridejo pred zbornico. Odločajo tudi, kaj pride pred zbornico in kaj ne. Zato je tudi toliko zakonskih osnutkov položenih na policio, ali enostavno vrženih v koš. To se najraje zgodi z dobrimi (za delovno ljudstvo) predlogi.

Kot smo že zadnjič rekli na tem mestu, je velika možnost in tudi skoraj gotovo, da bodo tudi novi kongres dominirali burbonski demokratje in torijski republikanci. Zdj vidimo v Chicago Sunu od zadnje srede, da nas v tej domnevi podpira tudi Bascom N. Timmons, washingtonski reporter tega lista. On tudi piše, da so "podporniki administracije" v skrbih, ker bodo reakcionari obeh strank dominirali važne kongresne odseke, kakor tudi skupno nastopali v vseh važnih vprašanjih notranje politike.

Vprašanje je, koliko bo na konservativne kongresnike in senatorje vplival izid zadnjih volitev. Pri kongresnih volitvah pred par leti je reakcija smatrala, da je dobila "mandat" od volilcev. Zato je v obeh zbornicah kongresa tudi divjala na vsej črti. Tako je med južnimi demokrati in republikanci nastala odprta zveza in pogazila ali zmrcvarila vsako količjak napredno stvar, koristno za ljudstvo in deželo.

Psihologično je pri zadnjih volitvah reakcija izgubila ta "mandat"—vsaj pristaki administracije tako trdijo. Možno vsekakor je, da bo radi politične moči, katero je organizirano delavstvo pokazalo pri zadnjih volitvah, nastal v kongresu—"delavski blok", podoban "farmarskemu bloku". Logično bi bilo, da pride od tega, če je bilo izvoljenih res toliko "delavskih prijateljev" kot zatrjujejo glasila CIO, ADF in železničarjev (za slednje govori izborna urejevanje tednik Labor). Politični odbor CIO bo gotovo skušal organizirati tak blok, kajti brez njega organizirano delavstvo ne bo imelo dosti besede v kongresu.

Sploh je tak delavski blok potreben iz več razlogov. Prvič bo brez njega reakcija še petala na konju, drugič bi pa vsi "delavski prijatelji" morali pokazati svojo barvo, kakor jo kažejo tudi člani farmarskega bloka. Sploh bi bil delavski blok merilo za vse prijatelje in "prijatelje".

Druga potreba bi bila, da bi delavski in farmarski blok skupno delovala. Dejstvo je, da so interesi farmerjev in delavcev sorodni in v veliki meri tudi skupni. Namreč interesi onih farmerjev, ki faktično obdelujejo zemljo—ne onih, "ki farmajo farmerje", kakor je rekel pokojni Oscar Ameringer. Dober trg za farmarske pridelke je mogel le tedaj, če obratujejo industrije s polno paro in če ima delavstvo dober zaslužek. Obratno je tudi v interesu delavstva, da farmer prejme dobro ceno za svoje pridelke, kajti le tedaj bo mogel biti dober odjemalec industrijskih izdelkov.

Reakcija si seveda stalno prizadeva, da ustvari čim večji psihologični in politični prepad med delavstvom in farmerji, kajti le na ta način lahko vlada—dvoji in vladaj! In do zdaj je bila reakcija uspešna, posebno pa zadnjih par let, ko je farmarski blok v kongresu delal skoraj na vsej črti roka v roki s torijci in burbonci obeh strank.

Dejstvo vsekakor je, ako ne pride do organiziranja delavskega bloka v kongresu in do sodelovanja obeh blokov—delavskega in farmarskega—se bo reakcija zopet opogumila in bo še dalje jahala svojega konja. Se večja potreba pa je, da si delovno ljudstvo in progresivni elementi v prihodnjih par letih ustanove svoje politično stranko, ki bi resnično zastopala njih interese, kakor tudi interese vse dežele. Dokler ne pride od tega, do nove in načelne politične predelbe in reorientacije toliko časa tudi ni upanja, da bo delovno ljudstvo dobilo kaj drugega kot sem in tam kakšno drobtino, največkrat pa batine in "run-around".

Glasovi iz naselbin

NEKOLIKO RAZMOTRIVANJA

Bellingham, Wash.—V svojem zadnjem govoru je republikanski predsedniški kandidat Dewey našteval Rooseveltovo vsakovrstne grehe. Dolžil ga je, da je naredil tako velik dolg, da je danes sleherni oseba v Zedinjenih državah, vključno s otroki, dolžna dva tisoč dolarjev. Komu so dolžni, mr. Dewey ni povedal. To je ono, kar je "skrivnost" za nemisleče državljane.

Dejstvo je, da nismo dolžni ne Angliji, ne Rusiji, ne Kanadi—nikomur! In vendar smo dolžni... Prijatelj, prosim te, povej mi, komu smo dolžni, mi bogati Američani, ki nas ima ves svet za bogataše in tudi sam naglašamo, da smo? Katera dežela nam je posodila denar, da smo danes toliko dolžni?

Dragi prijatelji, po pravici vam povem, da so moji možgani prestari, da bi razrešili to zagonetno uganko oziroma vprašanje. Komu smo dolžni? Saj je vendar Amerika naša in farmerji so naši, dobrine in kovi-ne v zemlji so naše! Tudi tovarne in delavci so naši! Tudi človek—dolžan si!... Zatorej dragi rojaki, to zagonetko prepustim vam, da jo razvozljate, ali pa pišite Deweyju, da vam jo reši...

Zdaj pa se bom rajši malo pobavil s sovjetskimi državljani dolgom, kako oni rešujejo to nadležno državno nalogo—budet—in kje oni dobe denar in koliko so dolžni sovjetski državljanji. Ker oni niso tako bogati kakor smo mi, potem bi bilo logično, da so zelo zadolženi. Kako bodo oni plačali svoj dolg?

Information Bulletin, ki ga izdaja sovjetsko poslanstvo v Washingtonu, od 20. oktobra je to stvar lepo in jasno razložil. V Rusiji vzame ves dobiček vlad, izdelovalcem pa pusti toliko kot potrebujejo za nadaljnji razvoj industrije in tako niso državljani nič dolžni, pač pa sproti plačujejo s svojim delom, kar pomeni, da več delajo in dobivajo manj plače, kakor pač zahteva vojna. Kadar bo pa vojna manj zahtevala in farmer in delavec več pridelal, bo dobil več plače—čisto po družinski! Vsi morajo delati in vsi žrtvovati, "Laži!" bo dejal ta ali oni. Ne vem, nisem bil še v Rusiji, vem pa dobro, da bi jo radi monopolisti-kapitalisti utopili v žlici vode, ako bi mogli. In to je zame dovolj jasno! In še nekaj: v kratki dobi, v 26 letih, so se silno dvignili v industrijskem, ekonomskem in kulturnem oziru. To pove veliko. Toda dovolj, da me ne bo zopet kdo kritiziral, da pišem samo o Rusiji.

George Gornik.

ŠE VEDNO NA DELU ZA IZPUSTITEV J. BOWERSA

St. Louis, Mo.—V nedeljo, 22. okt., sem se imel sestati z odlično osebo iz Witt, Ill., katera je pri pomilostitvenem odboru. Z bratom Koklom sva se zme-nila, da greva skupaj v Witt, to-da sestanek je bil preklican, ker je morala dotična oseba iti v Chicago po opravkih. Ker pa je Frank Kokel zrastle v Wittu in ima tam veliko znanecv in

prijateljev, sva se vseeno podala na pot. Vožnja je bila krasna in lepem jesenskem jutru.

Frank je vedel kje živi moj prijatelj Hauptman, kateri se je prostovoljno prijavil, da mi pomaga pri osvoboditvi Joeva Bowersa. Stopiva do njega in potrkava, toda na moje veliko začudenje, ga nisem poznal. Frank je opazil moje začudenje in mu dejal, da je pripeljal Medveda iz St. Louisa. Hauptman je nam dobro postregel, nakar smo obiskali še druge prijatelje, med njimi prijatelja Luko, ki je daroval \$5 za izpustitev Joe Bowersa. Luka je vdovec in je sam vzgajal veliko otrok. Je naprednega mišljenja in naročnik Prosvete in Proletarca.

Čas je hitro tekkel in Frank Kokel mi je opozoril, da bi šla obiskat še enega Hauptmana. Z njim sva bila sosed v Hunting-tonu, Ark., in ga nisem videl že 20 let. Tako je bilo moje začu-čenje razvozlano, kajti tega Hauptmana sem imel v mislih, ko sem stopil v hišo prvega Hauptmana.

Tudi v tej naselbini ni več veliko mladine doma. Mladenci so šli k vojakom, dekleta pa v velika mesta za delom. Družina Korbar ima tri sinove pri voja-kih. Eden izmed njih je pri vo-jakih že tri leta, a ni bil še no-penkrat na dopustu. Sedaj se jahaja: nekje na bojišču na Francoskem. Pripovedovali so mi, da je bilo pred vojsko zelo epno in veselo v tej naselbini. Tajti fantje so radi prepevali lovenske pesmi in se niso sra-novali slovenskega jezika. Tu-li Frank Kokel dobro govori lovenski jezik in se ga ne sra-nuje.

Človeka srce boli, ko premiš-ja, da je bila nekoč ta naselebina zelo živahna, a sedaj ne vi-liš niti šolarjev.

Frank, njegova žena in jaz se ssem skupaj najlepše zahvalju-emo za postrežbo in gostoljub-nost! Prihodnjič bom pa opisal tako sem se sam vozil dne 29. oktobra proti Wittu.

Ciril Medved, 107.

3 KRATKEGA POŠETA

Library.—Prosveta mi zela-ugaja, kjer v nji čitam razne za-nimive stvari. Prosveto čitam že več kot 25 let. Dne 7. okt. sva z možem obiskala prijatelje kakih 20 milj od tukaj. Najprej sva obiskala Pagonove, ki živi-jo na mali farmi med naselebina-ma Cliff Mine in Oakdale.

Vsi člani Pagonove družine se zavarovani pri SNPJ. Oni imajo štiri zale hčerke in dva sinova oba pri vojakih. Oče in mati sta zelo uljudna in prijazna ter po-strežljiva. Njihovi otroci govo-rijo slovensko zelo dobro. Go-spodinja zelo ljubi domače ži-ivali, zato imajo dve vrsti mačk-več psičkov, poleg tega pa tu-di dve črni ptici, ki sta se pri njih udomačili. Pred hišo ima-jo veliko drevo in tam sedita ti dve črni ptici ali vrani. Čim se približa neznan človek, se obe skupaj jezita kot sto zlojcev. Gospodinja mi je razkazala cve-lični vrt, ki obsega pol akra zemlje; to je celo polje raznih cvetlic. Seveda imajo tudi lep zelenjadni vrt, ki je dobro obro-

dil. Iskreno se jim zahvaljujem za gostoljubnost.

V Moon Runu sva obiskala moževa brata, Martina in Jože-ta, nakar smo se skupaj podali na vinško trgatve, ki so jo pri-redile slovenske žene v Narod-nem domu. Imeli smo se imenit-no, kajti zašli smo v veselo družbo. Na društvenem polju dobro napredujejo. Lepo je bi-lo videti žene in može v povor-ki ob priliki trgatve. Manjkalo ni cvetic in ne zelenja, vmes pa obilo sočnega grozdja. Kako le-po so skupno zapeli "En hribček bom kupil..." Sledil je ples in prosta zabava. Udelež-ba je bila velika. Lahko rečem, da se Moonrunčanke znajo po-staviti.

V Prosveti sem čitala dopis Terezije Hrovat iz West Allisa, Wis., v katerem je nasprotova-la Rooseveltovi izvolitvi. Goto-vo je pozabila na Hooverove ča-se, ali pa niso bili njeni sinovi dovolj stari za delo, moji pa so bili. Če si imel delo, si pre-jemal mizerno mezdo, ampak delo sploh ni bilo. Vse drugače je bilo potem, ko je Roosevelt postal predsednik. Razmere so se polagoma izboljšale, spre-jetih je bilo več socialnih zakonov in delavci so dobili pravico do organiziranja. Tudi predsedni-kovi sinovi so v vojni. Predsed-nik Roosevelt je vreden vsega priznanja za njegovo dobro delo. Seveda, tu in tam je naredil na-pake, toda kdo jih pa ne? Kljub temu lahko rečemo, da je on mnogo dobrega in koristnega storil za delavstvo, zlasti če u-poštevamo, da mu so nazadnja-ki v kongresu vedno nagajali in mu metali polena pod noge.

K temu želim dodati še to, da je Rooseveltova žena Eleanor zelo napredna žena in je že ve-liko dobrega storila za delavsko stvar. Leta 1940 so Roosevelta izvolili delavci, tako tudi letos. V vseh industrijskih mestih so zanj volili v veliki večini in CIO je k temu veliko pripomo-gel.—Uršula Klobčar.

PLES NA ZAHVALNI DAN

Donald, Pa.—Na zahvalni dan, 23. novembra, priredi društvo SZZ ples v dvorani SNPJ v Sy-ganu, Pa. Ples bo trajal od de-veletih zvečer do ene zjutraj. Igral pa bo poznani Jake Mar-tincic. Obiščite nas!

Clair Usnick.

DVE PESMI

North Chicago, Ill.—Pisma, ki jih pišejo vojaki, zelo rad čitam, zlasti pa ona od ujetnikov. Pred kratkim je moja žena pre-jela dve pismi od slovenskih vojakov; eden teh je italijanski ujetnik. Vojak Josip Rebolj, ki se je srečal z našim Cirilom na Holandskem, piše:

"Draga ga, Kranjčeva! Ko prejmete to pismo, boste gotovo presenečeni. Danes sem namreč po naključju srečal našega sina Cirila pri južini. Sedeli smo pri isti mizi, ko me je tovariš vprašal, kdaj se vrnem v Jugoslavi-jo. Ker sem v odgovor omenil tudi Slovenijo, me je Ciril vprašal, iz katerega kraja sem doma. Jaz sem doma iz Šmarne-ga pod Šmarno goro. V Ameri-ko sem prišel leta 1939, tik pred začetkom druge svetovne vojne. Danes sem imel prvo priliko go-voriti v slovenskem jeziku, od-kar sem pri vojakih. Ciril je pri-jazen fant in me zelo veseli, da sva se srečala. Pokazal mi je sliko svoje sestre. Potem sva dolgo kramljala v našem jeziku. Naj zadostuje za danes, prihod-

Zemljevid kaže prodiranje sovjetskih armad na Ogrsko s severa in jugovzhoda. Odkar je bil narisana ta zemljevid, so se sovjetske armade že privlele do Budimpešte.

njič pa kaj več. Iskren pozdrav! —Josip Rebolj."

Pred kratkim je moja žena pi-sala slovenskemu vojaku, ki je italijanski ujetnik v Ameriki. Naslov je dobila v Prosveti. Kmalu ji je odpisal, kot sledi:

"Cenjena gospa! Vaše pismo me je zelo razveselilo. Mislim, da ste doma iz moje vasi, pa vidim, da ste iz bližnje vasi. Jaz sem doma iz vasi Roče pri Stifu, županstvo Sv. Lucija. Tja sem šel večkrat na obisk k pri-jateljem. Ljubini, ki je blizu Tolmina, mi je tudi dobro znan. Čim se vrnem domov, bom do-mačim povedal, da ste mi pi-sali in razveseljivo pismo. Od doma-nisem prejel nobenega pisma že leto dni. Prej so tam gospodarili Lahi. Star sem 25 let in rojen sem bil pod italijansko nadvla-do. K vojakom sem moral kot 20-letni mladenič in sedaj sem v Ameriki kot italijanski ujet-nik. Iskreno se Vam zahvalju-jem za Vaše prijazno pismo. U-pam, da mi kmalu kaj pišete. Pozdrav Vam in ostalim Slo-vencem v Ameriki!—Stanko."

Kdor želi več pojasnila o teh dveh slovenskih vojakihi, naj mi piše na moj naslov: Victor Kranjc, 819 13th st., North Chi-cago, Ill.

Victor Kranjc.

PRISPEVKI ZA STARO DOMOVINO

North Braddock, Pa.—V zad-njem poročilu se je od strani-tajnika vrnila pomoč! Brat Matt Junko je daroval \$5, ne \$2, kakor je bilo poročano. Prosim da oprostite.

Nadalje so darovali: po \$5: Anton Mramor, Mary Fink, John Kučič, Joseph Kučič (Church Hill), Joseph Kučič (E. Pgh.). Po \$2: Rose Hudale, Martin Hudale, John Žerjav st., Josephine Sadar, Anton Kučič, Joe Regina, Agnes Hreščak in Mary Anzlovor. Po \$1: Rudy Mramor, Angela Hudale, John Žerjav ml., Frank Samsa in Rudy Korpas. Skupni prispevki znašajo \$46. Vsem najlepša hvala!

Veselica, katera se je vršila v soboto, 28. oktobra, je precej dobro izpadla. Do sedaj je čiste-ga preostanka \$53.79. Posebno priznanje gre sestri Jennie Ka-rish; katera je podarila torto, ki je prinesla \$10 čistega dobička. Hvala tudi drugim, ki so pripomogli do boljšega uspeha.

Anton Rednak.

tajnik 104 SANSa.

PISMO IZ STARE DOMOVINE

Waukegan, Ill.—Danes, ko pišem te vrstice, je prav lepo vreme, indijansko poletje. Le-po vreme imamo že skoro mesec dni. Do sedaj še nismo imeli nič snega.

V Prosveti je bilo že poročano, da sta odbora št. 9 JPO-SS in št. 36 SANSa sklicala skupno sejo 29. oktobra v Slovenskem narodnem domu. Na omenjeni seji je bil izvoljen poseben sku-pen odbor za religio akcijo, ki vodi zbiranje obleke in prispev-kov za naše brate in sestre v štari domovini.

Naš narod v Jugoslaviji je da-nes izmučen, lačen, zato mu po-magajmo! Ne mislite samo na-se, temveč pokazite, da ste iste krvi, da ste jim resnični bratje in sestre. Nekateri kritizirajo in pravijo, da zato ne dajo nič, ker rojake ne bodo dobili naših pošil-jatev in da bodo sami poslali svojcem po končani vojni. Tudi mi bomo to storili, a potrebno je, da jim pomagamo tudi se-daj, ko so v največji potrebi! Iz sledečega pisma, ki ga je

pisal nekdanji waukeganški ro-jak John Lomovec svoji hčeri, lahko vidite, kako se godi našim rojakom v stari domovini. Rojaka Lomovec sem dobro po-znala in vem, da je poznan tudi mnogim drugim tukajšnjim ro-jakom. Pismo je datirano v Martinji vasi z dne 7. avgusta t. l. Glasi se:

Ljuba hči! Malo čudno se ti bo zdelo, da ti pišem v teh resnih časih. Več, pisal bi ti že prej, pa mi ni bilo mogoče. Danes pa se mi nudi prilika in sem jo takoj porabil, da ti vsaj nekoliko opišem, ka-ko živim tukaj in kakšne so razmere.

Minulo je že leto dni, odkar so mi Nemci vse pobrali. Ostal mi je samo gol zid in zemlja. Toda zemlje ne morem jesti in je obdelovati, ker se ne naha-jam doma na posestvu, ampak nekeje v gorah pri slovenskih narodnih rodoljubih (partiza-nih). Vsi smo prepičani, da to ne bo dolgo trajalo in da nas bodo kmalu naši veliki zavezni-ki Amerikanci, Rusi in Angliča-ri rešili Hitlerjevega jarma. Pre-pričan sem, da mi boš v teh te-kih časih priskočila na pomoč.

Sigurno te bo zanimalo, kako je tukaj. Upam, da bereš v ame-riških časopisih kakšne so tu-kajšnje razmere. Ali mislim, da ne bo škodovalo, če ti tudi ja-napišem o tem nekaj besed. Tu imajo slovenski rodoljubi, parti-zani, večino ljudi za seboj, do-čim so domobranci, bolj pra-vilno: švabobranci, v nemški službi.

Narodna osvobodilna vojska in partizanski odredi so večino-ma preoblečeni v angleške uni-forme. Vsako noč mečejo An-gleži in Rusi obleko, perilo, o-rožje in druge potrebščine naši vojski. Tudi civilna oblast, ki so jo postavili partizani, redno po-sluje, čeprav so v kateri vasi en in isti dan notri Nemci. In ko Nemci odidejo, pridejo partiza-ni in obratno. Pisal bi ti še več o tem, toda upam, da vse to be-reš v časopisih.

Še enkrat te prosim za takojš-njo pomoč. Čim se razmere u-redijo, ti takoj povrnem.

Kako pa kaj živite? Ali ste vsi zdravi. Kaj pa tvoj mož? Ali je doma, ali je šel v vojno? Piši mi, kako živite v Ameriki. Pri-srčno te pozdravlja tvoj oče,

John Lomovec.

Vsa pisma, ki prihajajo zad-nje čase v Ameriko, pričajo o hudem trpljenju našega naroda v Jugoslaviji. Ali naj ostane-mo nemi, trdosrčni in gluhi na njihove apele? Podajmo jim ro-ko—pomagajmo jim kolikor moremo! Pozdrav čitateljem Prosvete!

Jennie Keber.

POSNEMANJA VREDNO

Kirby, Wyo.—Vsak dan čit-am dopise v Prosveti, kako na-ši rojaki v raznih naselebinah zbirajo darove za naš ubogi na-rod v stari domovini. Ker pa so v naši naselebini samo tri dru-žine, sem se namenila tudi jaz ne-kaj storiti za naše brate in se-stre, ki sedaj potrebujejo bolj pomoči kot kdaj prej. Naredila sem blazino za stol in jo dala na dražbo, ki je prinesla \$44. Dobi-la sem tudi dva prispevka po \$1. nakar sem vsoto \$46 poslala blagajniku JPO-SS Jurjevcu.

Ko sem se lotila tega dela, se je pričel moj križev pot s pro-dajanjem listkov. Nekateri so me vprašali, ali bom res denar poslala na pravo mesto; drugi so menili, da bi morala imeti po-sebno dovoljenje od oblasti za (Dalje na 3. strani)

Slika z vzhodne fronte na Poljskem. Ko je sovjetska armada napravila mostičke preko reke Visle, je mrcala odbijati silovite nemške protinapade, da ga je obdržala. Na Poljskem je že več mesecev popoln zastoj na fronti in Rusi ne morejo nikamor. Enako je tudi v Vzhodni Prusiji, katero Nemci arditno branijo.

Popeja jugoslovanskega unaštva

Pisatelj Adamič je dal SA-
NSu na razpolago pismo ame-
riškega narednika Sweeta, ki
je prebil dolgo časa v Jugo-
slaviji in se sedaj nahaja v
Italiji. Sweet, ki govori štiri
jezike in je sploh visoko izo-
brazen mož, silno ljubi Jugo-
slavane in odkar je — po na-
ključju — slišal kosovski
pevski zbor "Srečko Kosovel"
— o katerem je SANS že po-
ročal, si na vso moč prizadeva
spraviti te pevce pred ameri-
ško javnost. To je bil glavni
namen njegovega pisma in
povedati bi se dalo precej na
kratko. Toda v tem pismu je
še nekaj drugega, kar je
Sweet tako krasno povedal,
da so njegove lastne besede
njegje od vsakega referiranja.
Poveš se tiče ene izmed mno-
gih epizod iz partizanskih bo-
jev, prenosa štiri tisoč ranjen-
cev iz krajev, v katerih so te-
daj vodili sovražniki najhuje-
je boje, na varno. Sweet pravi,
da je ta storija že postala
epos in misli, da je to poglav-
je iz sedanjega vojne bolj ču-
dovito kot katero koli drugo,
kar je njemu znanih. Vse-
kakor kaže neverjetno hrab-
rost in požrtvovalnost osvo-
bodilnih vojskavok Jugoslavije
in je vredno, da se z njim
seznanijo tudi naši rojaki. To
pismo se nam je zdelo tako
izredno zanimivo, tako pouč-
no in presenetljivo, da smo
smatrali za greh, če bi izpu-
stili karkoli, razen nekaterih
čisto osebnih reči. Zato ga po-
dajamo čitateljem v celoti,
prepričani, da ne bo nanje na-
redilo nič manj globokega vtis-
la kot ga je name in na vse,
ki so ga čitali.

ETBIB KRISTAN.

PARTIZANSKI PEVSKI ZBOR

V teh krajih je sedaj pevski
zbor, kakršnega še nikdar v živ-
ljenju nisem slišal. Prilagam
pred program — avtografa
na prednji strani sta zborovod-
ni solisti (Rado Simoniti,
darjan Kristancić). Zbor je iz-
redno moški in je sestavljen
iz tridesetih do štiridesetih par-
tizanov. Kolikor mi je znano, so
bili precej časa skupaj, odkar
se organizirali na Visu. Se-
daj posvečajo ves svoj čas obli-
kom raznih jugoslovanskih ta-
norov in bolnišnic.

Ce pravim, da je to največ-
jše zborno petje, kar sem
slišal, ne pretiravam niti za
lako. Celo petje donskih kosa-
rov se zdi v primeru s temi pev-
ci kakor škripanje zarjavelih
rat. Njihov vodja, Rado Simo-
niti, je bil profesor glasbe na
griškem vseučilišču in zdi
si da je skoraj vsak izmed pev-
ev solist.

Ce bi se moglo aranžirati, da
ti fantje prišli v Ameriko,
buda pod avspicijami Združe-
nega odbora južnoslovanskih A-
merikanec, bi bil to največje
propagande, o katerem bi se
moglo sanjati. Na nas, ki nismo
nikdar prej slišali teh pesmi
in tega načina petja, je njihovo
naredilo najmočnejši vtis.
Prepričan sem, da bi v Ameriki
pošli občinstvo. Človek se ne
more upreti lepoti njihovih pe-
ni in glasov.

Povem vam, kako se je zgo-
dilo, da smo bili tako srečni in
da jih slišali, kajti doslej so po-
rečali ves svoj čas svojem
delstvu — kar je naravno. Pred
kratkim je bila tukaj Katarina
Cornell (velika ameriška dram-
atorka) s svojo družbo, ki je
priglasila "The Barrets of Mimpole
theatre". Skoraj vsi, vstevši go-
spodino Cornell, so moji prijaj-
ji. Mnogo sem občeval z nji-
a za kolonami in po predsta-
vah v njihovem hotelu. Razu-
mno se samo ob sebi, da sem jim
povedal o mojih partizanih in
o tem, omenil bolnišnico, ki ni
daleč od tod. Prišel je na
Cornell (Vilfanovo) na predstavo
gospodino Cornell se je zelo
zanimala. Nagovoril sem igral-
ce, da bi vsaj nekateri izmed
njih nekoga jutro obiskali bol-
nišnico. Dan pred nameranim
obiskom sem poizvedel, ali bi bi-
dali dobrodošli in takih slučajih se
vedno treba posvetovati s po-

litičnim komisarjem). Bili so
vzradoščeni, ko so slišali, da bo-
do imeli priliko videti "največ-
je ameriško igralko" in članje
njene družbe. Ali bi ostali za
južino?

Nesreča je hotela, da je Katka
dobila hud nahod in je morala
ostati v postelji. Guthrie Mc-
Clintic se je zapletel v neke
nujne posle. Družba se je torej
skrčila na McKaya Morrisa, E-
laineo Perry in štiri druge igral-
ce. Marijo, mojega poveljujo-
čega častnika in mene. Katar-
ina je bila razburjena, ker ni
mogla z nami, toda ona in Guth-
rie sta nam dala svoje listke za
odmerke in odpeljali smo se do
oficirske kantine, kjer smo na-
kupili cigaret, slaščic, lešnikov,
mila, pisemskega papirja, črnila
— bogve česa ne.

Prihod zelenega busa, ki je
bil ves počekčan z imeni Cor-
nell, Brian Ahern itd., je povzro-
čil v bolnišnici silno senzacijo.
Hitro so ga obkrožili radovedni
Jugoslavo, ki so skušali razvo-
zlati uganke pisarij na straneh.
Dr. Janović in mlada komisar-
ka sta nas prišla pozdravit in po-
tem sta nas odvedla v glavno pi-
sarno.

Tine, mlad fantič, ki streže v
častniški jedilnici, je prišel s
steklenico "rakije" — to je ju-
goslovanska vodka, dvakrat pre-
kuhana iz češnje, mogočna o-
gnjena tekočina, gladka in sla-
stna. Rvovni zdravnik, ki go-
vori dokaj dobro angleščino, je
prišel in pozneje sta se nam še
pridružila poročnik Emilija Kra-
igher in angleški stotnik (zdrav-
nik), ki je vedno tam.

Presenetljivo je, kako majhna
lahko postane jezikovna zapre-
ka. Razgovor je bil prost in la-
hak. Napolnjen nam je politični
komisar povedal storijo, ki je se-
daj postala že skoraj epos v zgo-
dovini sedanjega vojne. To je po-
vest takega junaštva in požrt-
vovalnosti, da splahnejo vsa dru-
ga poročila in se pogrezajo v
brezpomembnost. Komisar sam,
to dvajsetletno dekle, komaj ma-
lo več kot otrok, je bila udelež-
na kot poveljnica ene brigade.

ODISEJA KONVOJA RANJENCEV

Napišem to kratko kolikor le
morem. Morda ste že slišali o
stvari — to povest, kako je bilo
štiri tisoč ranjenih prenešenih
na varno ozemlje — sedem sto
kilometrov daleč, če se potegne
ravna črta, toda v vaši deželi
preko strmih gorskih prelazov,
okrog in preko rek, je bila da-
ljava v resnici več kot tisoč ki-
lometrov. V celi povorki ni bilo
ne enega motornega vozila in
malo število vozov s konjsko
vprego je naposled moralo biti
odstavljenih, ko je bilo treba za-
klati živlali za hrano. Pot se je
pričela meseca januarja. Vetro-
vi, sodra in sneg v hribih so na-
redili iz potovanja smrtno gro-
zo. Ce vzamete v poštev dejstvo,
da je bilo treba vsakega ranjen-
ca nositi na za silo narejenem
nosilu iz odeje ali pa na hrbtu
drugega vojaka in da so jih sko-
raj na vsakem palcu poti napa-
dali Nemci, četniki ali pa ustaši,
da so včasih mogli potovati sa-
mo po noči, često ne več kot mi-
ljo ali dve na dan in se potem
morda umaknili, da se izognejo
bitki z imenitno oboroženim so-
vražnikom, če vzamete vse te
reči v poštev, boste morda la-
hko začeli razumevati ogromnost
tega dejanja. Jaz priznavam,
da ne morem. Preveč je za mo-
jo cenitev. Kajti to še ni vse.
Ves čas je bilo treba negovati
ranjence; pomanjkanje zdravil
in bolniških potrebščin je bilo a-
kutno in s časom je bilo vse izčr-
pano. Obveze je bilo treba prati
in zopet prati. Hrane je bilo
malo; ranjenci so dobivali večji
delež. Drugi so jedli travo, lubje
— karkoli je moglo dati prebav-
nim sokom opraska in vzdržava-
ti krvotok.

In vendar — kljub tem nav-
dežno nepremagljivim zapre-
kam so se bojevali in zaplenili
štiri nemške tanke, katere so po-
zneje morali pustiti pri neki re-
ki, tako globoki, da je tanki ni-
so mogli prebroditi. Prizor ob
reki je moral biti neverjeten, ko
so se partizani trudili, da bi na
kak način za silo premostili tok.
Ki se je ob pomladni povodnji
izpremenil v hudournik. Cele u-
re so jih napadali nemški strmo-
glavni Stuke, enkrat trideset
teh bombnikov ob enem. Na sre-
čo je bilo na drugi strani reke
v pečinah nekoliko duplin. E-
nega po enega so prenesli ran-
jenjence preko reke in jih spravili
v votline, da bi našli nekoliko
počitka po prestanih mukah. Po
štiri in dvajsetih urah nepresta-
ne strelbe so nadaljevali pot.
Toda najhuji vseh njihovih
doživljajev je bil nekako sredi
aprila, ko so bili v globoki, ši-
roki dolini obkoljeni od vseh
strani. Visoke gore so se dvigale
na treh straneh, zdej pa so bi-
li griči. Na vseh višavah so bili
sovražniki. Nemci so imeli tri
strani zasedene, ozadje pa u-
stali in četniki. Ti so bili pod
osebnim poveljstvom Mihajlovi-
čevih častnikov. Cele dni so bi-
li v tej pasti, ves čas pod topni-
skim ognjem in skoraj nepre-
homa bombardirani iz zraka. Tu-
kaj so pretrpeli svoje največje
izgube. Ščasoma so vendar v
temi prišli skozi sovražniške čr-
te. Morali so se v ta namen raz-
deliti v majhne skupine, v neka-
terih primerih po dva vojaka in
en ranjenec. Ustaši so zahajali v
bližnje vasi in grozili kmetom,
da prihajajo četniki in ustaši in
če se ne pridružijo Mihajloviče-
vim četam, da imajo nalog, po-
biti jih na mestu. Kmetje pa
so zvedeli resnico in namesto
četnikom, so se pridružili parti-
zanom.

(Dolje prihodnjilj.)

Ameriški poslanik se vrača domov

Cungking, Kitajska, 16. nov.—
Clarence E. Gause, ki je nedav-
no resigniral kot ameriški posla-
nik, je zapustil to mesto in odpo-
taval domov. General Kaišek,
poveljnik kitajskih armad, mu je
pred odhodom priredil banket v
počast. Posle ameriškega posla-
ništva v Cungkingu je prevzel
George Atcheson.

Kolaboratorji v Ukrajini

London. (ONA) — Ruske čete
so ujele na svojem prodiranju
na Poljsko preko 20.000 Ukrajini-
cev, ki so obtoženi sodelovanja z
Nemci. Rdeča armada ima v ro-
kah preiskavo.

All ste naročeni na dnevnik
"Prosveto"? Podpišajte svoj list!

Da Jugoslavoani res grade Novo Jugoslavijo, je dokaz tudi to, da
je na osvobodjenih ozemljih med najprvi skrbmi — ustanavljanje
šol za mladino. Šolskemu pouku posvečajo izredno važnost, kar
pokaže tudi pričujoča slika. Šola jim je vsak primeren ali ne-
primeren prostor in učne knjige pišejo sami. To sliko je prinesel
iz Jugoslavije Joseph Rosenberg, uradnik urada za vojne infor-
macije.

V Fort Waynu, Ind., je organizirano delavstvo unij CIO in AFL,
storilo dalekosežen korak v smeri bratske solidarnosti. Ustanovili
so skupni odbor, ki bo deloval za zmago in za delo po vojni. Na
sliki so voditelji glavnih krajevnih in centralnih unij obeh delav-
skih zvez, ki podpirajo pakli vzajemnosti in skupnega programa.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani)

prodajanje listkov. Akoravno
sem jim povedala, da ne bera-
čim, ampak prodajam, sem jih
vseeno slišala. Mislila sem si,
kako se tedaj ljudje počutijo, ko
pride božji namestnik v hišo
prosit milodarov, ki nič ne pri-
nese, temveč samo odnese...
Pozdrav vsem čitateljem Pro-
svete. — Angela Nagode.

PISMO IZ ITALIJE

Toledo, O. — Sledeče pismo
sem prav kar prejela od mojega
brata, ki se nahaja nekje v Ita-
liji. Pismo se glasi: Barri, 17.
septembra 1944.

Preljuba sestra in vsi ostali!

Danes sem prejel tvoje pismo.
Nisem se več nadejal, da ga bo-
m prejel. Ko sem ga čital, so mi
stopile solze v oči. Pišeš mi,
da nimaš nobenih vesti z nami
že veliko let. Enako je z menoj.
Nisem vedel kaj in kako je z va-
mi. Sedaj sem zvedel za mojo
družino, da so vsi živi in zdravi.
To mi je povedal neki Sme-
jan, ki je bil pred mesecem dni
doma. Toda to je bilo pred e-
nim mesecem. Kako je z njimi
danes, ne vem.

Upam, da se jim ne bo nič hu-
dega zgodilo. Jaz sem se malo
pozdravil in ščasoma bo vse
prešlo. Menim, da ne bo vojna
več dolgo trajala, potem pa bo-
mo začeli novo življenje, novo
in svobodno življenje! Če tudi
ga mi ne bomo dolgo življali, ga
bodo pa naši mladi, se razvijali
in rasli. Jaz imam neprestano
pred očmi moje otroke in vse
druge, ki jim sedaj kujemo bolj-
šo bodočnost.

Moj Rudek bo meseca decem-
bra šest let star, a je tako velik,
kot da bi imel osem let. Hčerka
pa bo stara meseca februarja
štiri leta. Samo, da bi jih še en-
krat videl. Sedaj bo poteklo dve
leti, odkar sem z doma. Razu-
mem, da je tudi tebi hudo, ker
nimaš pri sebi svojega sina.

Ob tej priliki pišem pismo
tudi bratu Janezu na naslov, ki
si mi ga ti poslala. Njegova pi-
sma še nisem dobil. Tudi od do-
ma nisem prejel nobene pošte
že 13 mesecev. Človek mora
marsikaj pretrpeti in prenesti.

Te vrstice pa so za Alberta.
Na dan 22. decembra 1. 1943
sem bil prvič v borbi na naši
sveti zemlji, ki jo teptajo tuji
in domači izdajalci. Borili smo
se tri dni na življenje in smrt.
Ker je bil sovražnik v veliki
premoči, smo morali odstopiti.
Moja četa je bila obkoljena de-
set dni, potem pa je prišla na-
ša ladja ter nas odpeljala na
našo osvobodeno ozemlje, na
mreč na otok. Dne 1. januarja
1944 pa smo se zopet odpeljali
z našimi ladjami in se izkrcali
na suho samo štiri km od so-
vražnikovih položajev. In po-
tem smo ostali v njihovi bližini
in jih iskali in ne oni nas. Za-
dajali smo jim teke udarce v
moštvu in materialu. Danes pa
zadajajo sovražniku naši bojevi-
niki zadnje težke in smrtno u-
darce. Upam, da preden dobim
odgovor od vas, da bo naša sve-
ta in hudo izmučena domovina
svobodna in očistena teh zločin-
cev in zatiralcev svobodoljub-
nih narodov, posebno pa Slova-
nov. Sprejmite srčne pozdrave
in poljube od vedno na vas mi-
sledega Rudolfa. Zbogom in
morda tudi na življenje!

Tako piše moj ljubi brat. Iz
pisma je razvidno, da se mu
zdravje vrača, kar me iz srca
veseli. Upam, da bo čim prej
popolnoma okreval in se povr-
nil k svoji družini.

Naj omenim, da imam še ene-
ga brata, ki se nahaja na bojiš-
ču v Franciji. Moj sin pa je ne-
kje na Havajskih otokih. On je
pri mornarici. Brat Rudi se je
boril na strani bojevnika Tita.

Kličem iz vsega srca, da bi se
zdravi in veseli vrnili domov
vsi, naši sinovi, bratje in moje!

Frances Valencic.

POROČILO ZASTOPNIKA

Herminie, Pa. — To poročilo se
nanaša na moje potovanje po
ohijskih naselbinah Power Point,
Lisbon, Salem, Canton, Barber-
ton, Akron, Warren, Niles in Gir-
ard ter na obmejni naselbini
Sharon in Bessemer v Penni, ne-
koliko pa tudi na pittsbursko
okolico.

V Power Pointu sem obiskal
trgovca Tuška, ki je bil dokaj
zaposlen, nato pa sem odšel k
Bogatajevici, kjer sem dobil pre-
nočišče. Obiskal sem tudi Cuko-
ve. Steve Čuk ima majhno maj-
no, v kateri dela tudi on. Nje-
ga žena rada čita naše liste v
obeh jezikih in je aktivna pri
društvu. Ponovila je Proletarca
in mu dala v podporo dva do-
larja. Proletarca je ponovil tudi
Tom Mrcina, za Narodni dom pa
Bogatajevi, ki ga sedaj upravlja-
jo, kajti rojakinja Pušnik vsled
zaposlenosti ni mogla dela pri
domu več vršiti.

Naslednje jutro me je Bogata-
jeva žena peljala k znanemu
Jacku Bergantcu, ki ima v bližini
farmo. Kupil je Adamičev o-
knjgo "My Native Land" in je
daroval \$1.25 Proletarcu v po-
podporo, še prej pa je poslal \$5
v isti namen. Bergantovi se zelo
zanimajo za napredne in dobre
stvari. V Salemu sem najprej
obiskal na predno Mihevevo
družino. Jaka je delal v tovar-
ni, žena pa okrog hiše. Miheve-
vi imajo farmo, zato tudi obilo
dela. Franca se razume na agi-
tacijsko delo in mi je svetovala,
naj grem obiskat rojake, ki so se
pred kratkim naselili v bližini.
Družina Frank Koran je naro-
čila Proletarca, dočim so ga Mi-
hevevi ponovili Prosveto pa tu-
di niso pozabili. Po večerji so
me Mihevevi peljali k Celino-
vici, bivšim Westmorelandca-
nom, ki imajo v bližini Salema
lepo farmo, kljub temu pa oba
delata v tovarni; njun sin služi
strica Sama, hčerka pa pohaja
šolo. Kakor večina rojakov vse-
povsod, tako so tudi Celinovi
rooseveltovci, poleg tega pa so
se zelo zavzemali za izvolitev
Franceta Lauschetza za govern-
erja države Ohio.

Tisto noč sem prenočil pri Ce-
linovih in naslednji dan me je
Joe peljal k Šabčevici, ki so po-
novili Proletarca. Pogovor je na-
nesel tudi na katastrofo v rovu
Powhatan Point, v kateri je to-
liko rudarjev izgubilo življenje.
Šabec je dolgo let delal v tem
rovu, pozneje pa si je kupil far-
mo. Povedal mi je, da se v krat-
kem namerava preseliti v bliž-
ni svojih otrok pri Daytonu,
kjer so vsi uspešni. Šabčev sin
se je boril proti Japoncem na
Pacifiku. V Salemu so ponovili
Prosveto in Proletarca Križaje-
vi, nato pa sem se odpeljal v
Canton, kjer sem opazil preko
ceste velik napis: "Volite za
Roosevelta in Lauschetza," kar se
mi je zelo dopadlo. Canton je
napredno mesto. Spominjam se
dobe, ko je tam govoril pokojni
Debs med prvo svetovno vojno,
bil aretiran in vržen v zapor za
deset let, po treh letih pa je bil
na pritisk zavednega delavstva
končno pomiloščen. V zaporu si
je nakopal bolezen in leta 1926
je umrl.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

Glavni odbor
Vincent Cankar, gl. predsednik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. Vider, gl. tajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Anton Trojar, gl. pomočnik tajnika 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Mirko G. Kuhel, gl. blagajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Lawrence Gradishek, tajnik bol. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Michael Vrhovnik, direkt. mlad. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Philip Godina, upravitelj glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Anton Gaden, urednik glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsednika
Michael R. Kumer, prvi podpredsednik Box 64, Universal, Pa.
Camillus Zarnick, drugi podpredsednik 3927 W. 65th St., Cleveland 3, Ohio

Dистриktni podpredsedniki
Jos. Culkar, prvo okrožje 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
James MacLiche, drugo okrožje R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
Raymond Travnik, tretje okrožje 1025 Middlepointe, Dearborn, Mich.
John Spiller, četrto okrožje 3079 Randall St., St. Louis 16, Mo.
Ursula Ambrozich, peto okrožje 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
Edward Tomšic, šestto okrožje 823 W. 7th St., Wabensburg, Colo.

Gospodarski odbor
Math Petrovich, predsednik 553 E. 151st St., Cleveland 10, Ohio
Vincent Cankar 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. Vider 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Mirko G. Kuhel 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Jacob Zupan 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
Ludolph Lotrich 1927 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
Rudolph Lisich 700 E. 95th St., Euclid 17, O.

Porotni odbor
Anton Shular, predsednik Box 27, Arma, Kansas
Frank Vratarič 313 Teller St., Luzerne, Pa.
Frank Barbic 19011 Muskoka Ave., Cleveland 18, Ohio
Andrew Vidrich 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
Josephine Močnik 772 E. 105th Street, Cleveland 18, Ohio

Nadzorni odbor
Frank Zaitz, predsednik 2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Andrew Grum 17182 Snowden, Detroit 21, Mich.
John Olip 321 So. Prospect Ave., Clarendon, Ill.
Fred Malgai 33 Westcoast Ave., Peru, Ill.
Joseph Fipolt 1237 E. 90th St., Cleveland 3, Ohio

Glavni sadravnik
Dr. John J. Zaverntnik 2219 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

Shod za pomožno akcijo v Waukeganu uspešen

Shod v Waukeganu za jugo-
slovansko pomožno akcijo, kateri
se je vršil v nedeljo popoldne,
dne 12. novembra, je bil uspešen
vzlic lepemu jesenskem dnevu.
V kakršnem, če tudi že nekoliko
hladno, marsikoga bolj vleče ven
v naravo kakor v dvorano.

Andrew Furlan, slovenski zo-
bozdravnik v imenovanem me-
stu, kateri je precej aktiven v ti
potrebni humanitarni akciji, je
shodu predsedoval in ga otvoril s
primernim nagovorom ob določe-
nem času, ob tretji uri popoldan.
Udeležba je bila dobra, dasi-
kakor so nam povedali, je župnik
svojim fananom prej priporočil,
naj se tega shoda nikar ne ude-
ležijo. Toda ljudje so počasi pri-
šli in misliti s svojimi možgani
in če tudi drugače splošneje
svoje verske dolžnosti, si mnogi
ne pustijo diktirati, kaj naj dela-
jo v svojem privatnem življenju.
To kaže zdravo razsodnost ljudi
verskega prepričanja, kateri je
pravilna in a katero bo edino
mogoče ozdraviti tiste duhovne
bolezni, ki imajo tako ozko av-
toriteto, da ne morejo brzdati svo-
jih predsodkov niti pri najbolj
človeško potrebnih akcijah, pri
kaki jih bi politika ali vera ne
smela dvojiti ljudi. V tak na-
men je bil sklican tudi tu ome-
njeni shod!

Predsedovatelj je po kratkih
besedah predstavil Sgt. Roberts
Morana, mladeniča iz Waukega-
na, kateri je pridobil zrakoplov-
nemu oddelku in kateri se je v e-
nem slučaju spustil s padalom
na jugoslovanska tla. On je v

kratkih besedah omenil silno po-
trebo pomoči jugoslovanskemu
ljudstvu, katero, vsled požanih
domov, prebiva po gozdovih, kar
je videl na svoje oči. Za njim je
govoril državni senator Lukas iz
Garyja, Indiana, v hrvatskem je-
ziku; in dasi je tu rojen, istega
precej dobro obvlada. On je tudi
naglašal potrebo naše skupne ak-
cije, s katero moramo pomagati
vsemu ljudstvu Jugoslavije. Za
njim je bila predstavljena moja
malenkost in za menoj pa glavni
govornik, slovenskemu delav-
stvu dobro poznani borilec za
ljudske pravice, Etbin Kristan,
predsednik SANSa. On je v sko-
ro trideset-urnem govoru navzo-
čim razložil zgodovino sedanje
vojne v domovini in grozote po-
dijanih nemških nacijs, ki so
izgubili vsa čustva, katere po-
stavljajo človeka nad žival in se
ponižali na barbarizem.

Navzoči so pazno sledili nje-
govim izjavam in v večkrat-
nim plaskanjem potrdili, da o-
dobravajo njegovo razlaganje.
Sledila je tudi za pomožno ak-
cijo namenjena kolekta, o kateri
pa nimam podatkov koliko je
znalaša, kar brez dvoma poroča
Waukegančani sami.

Bratje, sestre, rojaki! Krvni
bratje v domovini, v boju za živ-
ljenje in smrt, sestradi, brez
streh, obleke, ranjeni, bolni,
prosijo naše pomoči. Sedaj je
čas, da jim priskočimo na pomoč,
ker sedaj so v nujni potrebi. Vsa-
ko odlašanje pomeni nadaljnje
žrtve, zatore hitimo! — F. A.
Vider, 2. podpredsednik SANSa.

hišici v času, ko se je njegova
žena nahajala na delu v tovarni.
Anton Zornik, zastopnik.

TRINERJEVO GREN- KO VINO PONOVNO IZVOLJENO!

Trinerjevo grenko vino z Vitami-
nom B-1 je bilo ponovno izvoljeno
z zadovoljstvom, kot priljubljena že-
ločnica in odvajalno sredstvo, v
Združenih državah. Čast komur pri-
pada čast. Trinerjevo grenko vino
je bilo prineseno na trg pred 57 leti
kot pionir v njega vrstah. Popu-
larnost te zanesljive zmesi je rasla
iz dneva v dan in je vedno v ospred-
ju. Vsek čas gotovo in zanesljivo
Trinerjevo grenko vino z Vitaminom
B-1 vživa svojo dobro znano slavo.
Poskusite ga! Rabite kot je predpi-
sano na steklenici in prepričate se o
tem. Vaš lekarnar vam rad po-
veš, ako ga pa ne morete dobiti v
vaši soseski, pišite na Joseph Tri-
ner Corp., 1333 S. Ashland Ave.,
Chicago 8, Ill. — (Adv.)

GORNJE MESTO

POVEST IZ ZAGREBSKEGA ŽIVLJENJA

SPISAL

BOGOMIR MAGAJNA

(Nadaljevanje)

Velikokrat prihajajo k meni. Sobica je postala premajhna. Tudi preprost človek sprejema svet, ki je utelešen v povedanje, v besedo, v pesem, v godbo. Le pokaži mu in videl boš, da ne morejo živeti samo izbranci. Pokazala sem jim slike polne barv, pela sem jim pesem, polnila sem jim srca z godbo. V dušah se jim je rodilo koprnenje, prva stopnica v visoke kraje.

Linina misel je bila posmeh življenju. Rekla sem ji: Ni denarja, ki bi ti mogel kupiti dušo in telo po pravi vrednosti. K tebi so hodili trgovci in te goljufali za dušo in telo, rekli so ti lažnivo besedo in verjela si jim. Ko si poznala, si se porogala življenju, pred katerim si se skrila. Odpri oči in poišči si življenje! Danes je Lina polna radostnega smeha. Poiskala sem ji službo. Ni še dovolj plačano delo njenih rok, a Lina bo sestra tistim, ki se bodo borili za veliko usodo bodočih dni.

Iz vasi je prišel fant in odpeljal ozdravljeno prijateljico Anice s seboj. Njegove roke so silne in ne bodo se zdale prisilili zemljo, da ji ma bo rodila.

Verujem in Lina. Ko me ne bo več tukaj, bo ona vodila družbo in njena beseda bo potovala od duše do duše. Nimam dovolj knjig, da bi jih podarila Anici. Vse podobne tiskane besede ji ostanejo žive, kot da jih je pisala sama.

Gospodinja me obiskuje velikokrat. Kdor bi videl, kako tej starši, slabotni in sključeni, gore oči in koliko silnosti je še v njeni duši, bi se začudil in zavidil življenju. Sto grenkih ur je udarilo v njeno srce, toda srce je ostalo živo in polno upanja.

Zelena roža se je razrasla in kmalu se bo doteknila z vejicami same ceste. Ljudje, ki prihajajo mimo, se pristavljajo ob oknu in veselo je njihovo lice. Prosila bom Simona, naj jo presadi na mojo gredo sredi Mirogoja."

29.

Tik pred pomladjo je Regina nenadoma zapustila vseučilišče, kar je povzročilo med vsemi tovariši in tovarišicami veliko presenečenje. Regina — skoraj najboljša med medicinkami — vse izpite je položila z odliko in sedaj ti gre v gledališče. Mislili so in veliko so govorili, da je Simon vzrok tega njenega dejanja. Na vse te govorice ni odgovarjal. Vedel je dobro, da si je Regina poiskala le nekaj, kar ji bo manj dolgočasno, kot ji je bilo zdravništvo. Listi so prinesli Regino sliko in pisali marsikaj pohvalnega o njenem nastopu v šaljivih igrar. Pisali so, da se zna ona s svojo lepoto naravnost poigravati z ljudmi. Simon je zahajal sedaj zopet v Medulič — ne radi Regine, njegov svet je bil sedaj zelo daleč od nje. Toda videl je, kako obdaja Regino cela truma gospodov in kako ji dvori in v kako razkošje se je odela. Vselej je videti tudi Krilana v njeni bližini. Posedal je kake tri metre od nje, ne da bi se menil za Simona. Simon se je radi te resnične komedije včasih nasmejal. Regine ni zavidal. Vedel je dobro, da je Regina umirala čez nekaj let v dolgočasju radi tega življenja, ki ji je sedaj še novo. Njeni užitki bodo potem tisti, ki so ohranjeni v malih stekleničkah, na katerih bi moral biti nalepljen črn križ; njene zenice se bodo zožile, njeno življenje bo življenje enodnevnice, ki se ne rode v soncu, ampak v pustem in mračnem oblačnem dnevu, dokler ji ne bo zvila smrt silenih pe-rutnic njenega omahujočega poleta. Simon je poznal sto igralcev in igralk. V malokateri je veroval. Mnogi so zgrešili zadnji cilje lepote in duha. Igrali so s svojimi telesi in jih nudili ljudem v ogled. Duša jim je umirala v dolgo-

časju. Hamleti so popivali v barih in Ofelije so se pojile z morfijem.

Spisal je novelo o Jelki in jo prečital Manciki. Mancika je hotela radi tega žrtvovati vsoto denarja neki posredovalnici. Odsvetoval ji je to in ji rekel, da to ni vse, da to ni glavno. Mancika mu je čitala iz oči in pričela umevati. Simon je odposlal novelo uredniku. Urednik mu je odgovoril, naj mu pošlje takih lepih slik, in mu je poslal tisoč dinarjev. Simon je bil radi tega potrt in zamišljen. Mancika je odklonila, ko je hotel izročiti denar njej. Ni vedel, kaj bi z denarjem. Mancika mu je svetovala, naj gre in si odkupi gosli — saj jih je on vendar tolikokrat omenjal, a ni dal, da bi jih Mancika odkupila. Rekel je, da bo odkupil gosli, a je odlašal. Zbal se je nečesa — nekih strašnih ur, ki so bile že nedavno. Kje so tiste ure? — Nekaj čudnega je bilo v teh stvarih. Odkar je odposlal novelo o Jelki, se mu je Jelka ponovno prikazala v sanjah in se mu smehljala. Odpiral je oči in ni vedel — da, neka zbežnost se ga je polasčala — in ni več vedel, ali je Jelka živa ali ni. Štirinajst dni se je boril s samim seboj in napisal je novelo o Danici in še premišljeval, ali naj novelo odpošlje, ali naj vrže vsem ljudem to lepo dušo pred oči. Skrivnostni ukaz je zapovedal. Odposlal je in dobil tudi za "Danico" tisoč dinarjev in zopet ni vedel, kaj bi s tem denarjem. Tudi Danica se mu je prikazovala odslej v sa-jah in se mu smehljala. Mancika pa je rekla: "Odkupi si gosli!" Ubogal je.

Trgovca ga je takoj spoznal. "Prepozno prihajate. Vaše gosli sem prodal angelu, ki jih je pošteno odplačal v določenih obrokih," mu je rekel z dobrodušnim nasmehom. "Ali bi hoteli zvedeti njegovo ime? Da, povedal vam bom njegovo — injeno ime. Pravim vam, prav gotovo ne bo škodovalo vaši duši, če spoznate tiste-ga angela." Lital je po zapisniku in mu s pr-stom pokazal ime. Simon je prečital ime Ma-rije. Bil je toliko presenečen in zavzet, da je pozabil pozdraviti, ko je odhitel iz trgovine na-ravnost v Gornje mesto do njene hiše. Ko pa je obstal pred njenim oknom, se ga je polastil nemir in neodločnost. Gledal je zeleni aspara-gus, ki je v slapu padal ob zidu. Okno je bilo odprto, toda zavese so zakrivalo pogled v sobo. Približal je oči pletenim rožam. Skozi te plete-ne rože je tedaj zagledal njo. Sedela je ob mi-zi. Črni kodri so ji sloneli na roki. Oči je ime-la zaprte. Marija je spala. Lahno se je gibalo belo platno njene haljice nad srcem. Hotel je poklicati, zakričati, a je samo zašepetal njeno ime. Zaslišal je glas šolarjev, ki so prihajali po strmih stopnicah, in odstopil od okna. Samo za trenotek se je še obotavljal in krenil potem počasi po bregovih z novim morjem čustev v sebi. Sedaj je vedel, da spremlja Marija nje-gove korake. Le kdo ji je povedal, da je pro-dal gosli? Ona ni kupila gosli zase. Pričako-vala je, da se bo povrnil. Toda kak bo njegov obraz, če se povrne sedaj. Ali niso njegove oči gledale slik, s katerimi bi ne smel stopiti pred njo. Ali se niso na njegov obraz zarisale poteze, trpke in posmehljive najvišjim lepo-tam?

Polastila se ga je silna želja, da bi dan in noč in dan in noč sedel pri belem papirju in narisal z besedo in pesmijo Marijino sliko nanj. Toda zadelo se mu je naenkrat, da je ta njegova želja neizpolniva. Mogoče je bilo na-slikati Jelko in Danico, toda slikati Marijo — kako naj poda le uro njenega življenja, ko vendar išče on sam v tisti svet in ne more naj-ti, kako naj poda vso njeno sliko, vse ure nje-nega življenja?

(Dalje prihodnjik.)

Grešnik Lenart

Življenjepis otroka
Ivan Cankar

(Nadaljevanje.)

Prišel je do kolibe, kjer so razkazovali žensko brez trebuha in nog. Na velikem platnu pred kolibo je bila naslikana ti-sta ženska. Imela je gole, me-snate roke; gol vrat globoko do nesramnih prsi; rdeče, nabrekli ustnice so se predzorno smehlja-le. Oči so bile svetle, zelene ka-kor trava, in so gledale narav-nost. Lenartu se je zdelo, da gle-dajo nanj in nikamor drugam; sedel je dalje, ozrl se je; še zmi-rom so gledale nanj, dvoje sve-tlih, zelenih kuščarjev.

"Se ta ve, še ta na platnu!" je rekel Lenart in je povesil glavo.

Na kraju glasnih šatorov je stala siromašna kajba; tam je bil fotograf s svojo umetnostjo. Ob durih je bilo razloženih v veli-chem okvirju vse polno podob, največ vojakov, ki so držali pod pazduho svoje neveste; gledali so modro in moško; Lenartu se

These New Guinea natives are awaiting Technical Intelligence officers of the U. S. Army Air Forces by dropping up on the beach for examination a Japanese Aichi 99 "Val" plane.

—Army Air Force photo

STALKING DEATH IN AACHEN

YANK INFANTRYMEN of the U. S. Third Army advance Indian-fashion, in single file and cautiously with rifles at the alert, through a rubble-strewn street of Aachen past the dead body of a German soldier. This is a U. S. Signal Corps Radiophoto.

"Kaj ukazete, gospod?"
"Dajte mi sliko!" je rekel Le-nart ter potegnil iz suknje svoj zeleni denar.

Fotograf je razganil papir, pogledal ga od blizu, pretipal ga z vsemi prsti; nato je pogledal še Lenarta, pretipal mu dušo z golimi očmi.

"Kje si dobil ta denar?"

"Mati mi ga je dala!" je govo-ril Lenart s težkim, globokim glasom, ki ni bil njegov. In pre-šnilo ga je bliskoma, da bi sko-čil čez prag, potuhnil se v gné-čo, pobegnul v gozd. "Zdaj je že tako vseeno!" je odmahnil v svojih mislih in je čakal.

Fotograf je stopil k skrinjici, naštel drobiza polno dlan, na-sul ga Lenartu v perišče.

"Veliko denarja za mladega gospoda, veliko v teh hudih ča-sih!" je rekel, pogledal rdeče, pretipal Lenarta vdrugeč; toda Lenart je bil dušo zaklenil.

"Postavite se tja, pred tisto ze-leno platno!"

Lenart se je postavil tja. Stal je mirno, ker bil je od mrzlega kamna vse do srca. Ko je bilo delo opravljeno, se je vrnil na cesto, pred šatore, ki jih je ob-sevalo večerno solnce.

Najprej je sedel v čoln, da bi se zibal. Harmonika je zapela, čoln je švignil nakvišku, nato se je spustil v globočino. Lenartu se je zmigljalo pred očmi, v soln-čem kolobarju so zaplesale sa-nje pred njim in v njem. Sanje brez podob in besed, le reka svetlobe, ki se je migljaje in tre-petaje prelivala sama vase, no-sila njega na svojih žarečih va-lovih, ga zagnila, popila vsega, kakor je bil. V teh bleščicah, po-jočih valovih bi ostal na veko-maj. Nič ni bilo tam misli, ne žalostnih, ne veselih, ni bilo nič bridkosti, ne greha in ne strahu, še človeka ni bilo, ne človeške-ga glasu in življenja. Ena sama luč, ena sama in stotisočera.

Ko je stopil iz čolna, se je o-potekel; z očmi, se polnimi soln-ca, ni razločil ne ljudi, ne kra-

ja. Ali ko je izpregledal, je luč mahoma ugasnila, se mu je srce stisnilo in skrilo. Ustnice je imel opaljene, začutil je, da je žejen. Stopil je k šatoru, kupil si je ko-zarec sladkega malinovega ter ga popil v naglih in dolgih požir-kih. Nato si je vzel še velik koš medene potice ter je z lačnimi zobmi ugriznil hlastno v rume-no skorjo. Koj je omahnil v senco za kostanjevo deblo, izme-tal vse iz sebe, malinovec in skorjo; kar mu je ostalo potice, jo je studoma zalučil v travo. Mrz ga je stresel, v glavi mu je zaključalo glasno in trdo, ka-kor z vranjim kljunom.

"Čas je, da pojdem po sliko!" se je spomnil. In napotil se je k siromašni kajbi umetnikov.

Fotograf se mu je spolzko na-smehnil izpod golih oči.

"Kaj tako lepega še nikoli ni-ste videli, mladi gospod?"

Ko je Lenart pogledal sliko, se je zgrozil.

"Kaj to da sem jaz?"

"Kdo pač drugi, mladi gospod? Sijajna slika je, čisto po pra-vici!"

Lenart je videl otroka, podob-nega tistim, ki jih lačni komedi-jantje vlačijo po vaseh seboj in ki se na dvorišču za zakrpanim šatorom pulijo s krmežljivim psom za kost. Od života je vise-

la suknja predolga in preohlap-na, na desni strani še celo, ker tam je bil denar; noge so bile tenke, v koljenih upognjene, ka-kor prelomljene, noge starca. Glava je bila prevelika za ta drobni život, klonila je s svojo težo med ramena; lasje so bili podobni plevlu na njivi, kadar ga počese veter. Videl je dvoje nastežaj odprtil oči, v teh očeh pa je bilo hudodelstvo, ki se je skrbljivo skrivalo s svojo tiho-tapsko plahostjo in s svojih zre-lim spoznanjem greha. Ustnice so bile papete in debele, hotele so se odpreti, da bi nekaj pove-dale, toda bilo jih je sram.

"Da sem res to jaz?" je straho-ma jeknil.

"Prav noben drugi, mladi gos-pod! Kaj se ne poznate?"

Lenart je šel. Videl je svoj greh iz obličja v obličje, videl ga v vsej njegovi sramotni zavrže-nosti. Ko je bil pod kostanji, v samotnih večernih sencah, je razcefral podob greha na drob-ne kosce, jih razmetal po poti, da jih je trosil veter na vse strani. In takrat ga je obšla mi-sel, prečudna da nikoli take:

"To sem bil jaz. Zdaj me ni več. Nekdo drugi je zdaj." —

Kmalu za njim je prišla po po-ti ženska, ugledala je v svitu zadnje zarje droben list na pe-sku, pobrala ga je, pogledala ga od blizu pod lučjo svetilke.

"Kdo je pač raztrgal to karto? Tako lep otroški obraz, tako ne-dolžen in žalosten!"

Zamislila se je Bog vedi kam,

Razni mali oglasi

SLUŽKINJA

Malo stanovanje; triletna deklica. Svojo sobo s kopalnico. Dobra plača. —Tel. Buckingham 8879.

FIREMEN—KURJACI

za stoker kotel, nočno ali dnevno delo, dobra plača.

YELLOW CAB CO.,

57 E. 21st Street.

BUS BOYS

STALNO DELO IN PRIJAZNO DELOVNO STANJE DOBRA PLAČA

OGLASITE SE TAKOJ:

3201 SE DANES.

Vprašajte: **DELCOR**

Edgewater Beach Hotel

EMPLOYMENT OFFICE

5357 SHERIDAN ROAD

POMAGAJTE NAM IZDELOVATI JEKLENE SODE "STEEL DRUMS" ZA ARMADO IN MORNARICO

Stalno delo tudi po vojni, je redno delo tudi v mirnem času. Dobro delo za močne, zdrave ljudi v starosti 20 do 55 let. Izkuš-nost ni potrebna, plača od ure, ne od kosa. Čas in pol za nad 40 urno delo. 48 do 54 ur na teden in bonus. Unijska tovarna. Pla-čane počitnice. Zdravstveno zavarovanje. Severno-zapadna stran, 63rd polnična kara do Cicero Ave. Bus South do 67th St., potem 2 bloka zapadno. Vprašajte za Mr. Cerniaka.

NATIONAL STEEL CONTAINER CORP.
6700 So. Le Claire Avenue

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in priložje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naroč-nini. List Prosveta stane za vse enako, za člani ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnino. Če pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to priložje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči: da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo enizati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zračni dristvo in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.60	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$6.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pljmu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družina št. _____

Mniov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od naslednjih članov moje družine:

2. _____ Čl. družina št. _____

3. _____ Čl. družina št. _____

4. _____ Čl. družina št. _____

5. _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

KUHARSKA KNJIGA:

Recipes of All Nations

RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA
STANE SEDAJ \$3.00

→ Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani ←

Recepti so napisani v angleškem jeziku; ponekod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri

KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO.

216 West 18th Street

New York 11, N. Y.